

Serbo-Croat Relations: Political Cooperation and National Minorities – Hrvatsko-srpski odnosi: politička saradnja i nacionalne manjine, Institute for Historical Justice and Reconciliation (Salzburg), Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje (Novi Sad), Fakultet za evropske pravno-političke studije (Srijemska Kamenica), Dijalog (Zagreb), ur. Darko Gavrilović, Srijemska Kamenica, 2009., 153 str.

Hrvatsko-srpski odnosi predstavljaju iznimno složen društveni fenomen, koji se tijekom povijesti odvijao u više područja društvenog života između Hrvata i Srba, to jest hrvatskog i srpskog naroda te njihovih institucija, a u kojemu je sudjelovao veliki broj aktera, s različitim ne samo ulogama i funkcijama nego i specifičnim težinama i značajem. Kada govorimo o područjima društvenog života, navest ćemo one dijelove koji imaju najveću važnost u tim i takvim odnosima: dijelovi državne vlasti, politika, kultura u svim segmentima – od znanosti, preko umjetnosti pa do popularne kulture, zatim gospodarstvo, religija, sport... Osim što su se mijenjali učestalost i intenzitet, i narav odnosa između Hrvata i Srba nije uvijek imala pozitivnu konotaciju – znalo je biti razdoblja u povijesti koje su karakterizirali ne samo napetosti već i otvoreni sukobi, koji su vrhunili činjenjem zločina. Premda složeni, značajni i frekventni, hrvatsko-srpski odnosi nisu bili čest predmet znanstvenoga reflektiranja, čega je posljedica, osim izostanka njegove cjelovite obradbe i raširenosti ideologijskih elemenata, i postojanje određenih nesuglasja, prije svega u ocjenama o naravi i značaju.

U tome kontekstu, hvale su vrijedni naponi organizatora međunarodnog znanstvenog skupa, riječ je o tri nevladi-

ne organizacije iz Austrije, Srbije i Hrvatske i jednom fakultetu iz Srbije,¹ na usustavljivanju znanstvenoga tematiziranja hrvatsko-srpskih odnosa. Planom predviđena kao stalna tema njihova nastojanja u tome području, oni su prošle godine, na II. međunarodnom znanstvenom skupu, odlučili pozornost posvetiti pitanju političke suradnje Hrvata i Srba te položaju nacionalnih manjina – hrvatske u Srbiji i srpske u Hrvatskoj. U tom smislu, u Golubiću, kraj Obrovca, koncem kolovoza 2009. godine priređen je po drugi puta međunarodni znanstveni skup² na, iz rakursa suvremenosti, i više nego aktualnu temu – „Hrvatsko-srpski odnosi: politička suradnja i nacionalne manjine“, na kojemu je sudjelovalo desetak znanstvenika iz Hrvatske i Srbije. Napominjemo kako među njima nije bilo onih znanstvenika hrvatske nacionalnosti iz Srbije koji su do sada već očitovali svoj znanstveni interes za naslovom određenu problematiku (Z. Šram, S. Bačić, K. Kuntić, M. Bara, T. Žigmanov), što će na ovome skupu za posljedicu imati podzastupljenost tema o Hrvatima u Srbiji, površnost u elaboriranju te netočnosti u napisima o njima. Istina, kao gosti su bili nazočni predstavnici relevantnih političkih partija Hrvata iz Vojvodine (Petar Kuntić i Dujo Runje, predsjednik i dopredsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini), kao uostalom i Srba iz Hrvatske (Vojislav

¹ Institute for Historical Justice and Reconciliation iz Salzburga (Austrija), Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje iz Novog Sada, Fakultet za evropske pravno-političke studije iz Srijemske Kamenice, te Dijalog iz Zagreba.

² Održavanje skupa podržali su: Grad Novi Sad, Grad Obrovac, Tajništvo za izbjeglice Srbije, Ministarstvo za dijasporu Republike Srbije, Srpsko narodno vijeće iz Hrvatske i Balkan fond.

Stanimirović i Milorad Pupovac, predsjednik i dopredsjednik Samostalne demokratske srpske stranke), no oni nisu sudjelovali kao izlagači u znanstvenom dijelu skupa.

Iznesena su, pak, izlaganja objavljena na hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku iste godine u Srijemskoj Kamenici u obliku samostalne publikacije. Objavljeni uradci pripadaju različitim znanstvenim disciplinama – povijesti, pravu, sociologiji, kulturologiji te medijologiji, a karakterizira ih još i tematska raznolikost, obim tematskog obuhvata te znanstvena relevantnost i faktografska pouzdanost. Trinaest uradaka u zborniku podijeljeni su u dvije tematske skupine: prvi, veći, dio ima naslov *Politički odnosi, a drugi Hrvati u Srbiji – Srbi u Hrvatskoj*. Na koncu, objavljen je i *Zaključak* sa skupa.

Zbornik otvara prilog povjesničara i direktora Centra za istoriju, demokratiju i pomirenje prof. dr. Darka Gavrilovića *Svetozar Pribičević i srpsko-hrvatska saradnja 1897. do 1905. godine* (str. 9-19). U njemu autor donosi prikaz povijesti političkog djelovanja, zacijelo najvažnijeg, političkog vođe Srba u Hrvatskoj do osnutka Hrvatsko-srpske koalicije u prosincu 1905., što je bio prvi primjer stranačke koalicije Hrvata i Srba u povijesti. Autora posebno zanima zajedničko političko djelovanje Koalicije na poboljšanje položaja, s jedne strane, Hrvatske unutar Austro-Ugarske monarhije, a s druge strane Srba u Hrvatskoj. Slijedi zatim uradak docentice s Odjeljenja za povijest Filozofskog fakulteta u Beogradu Mire Radojević *Božidar (Boža) Marković i Hrvati* (str. 21-29). Riječ je o istaknutom srbijanskom političaru i znanstveniku (1874.-1946.), istina uvelike palom u zaborav, koji je na početku XX. stoljeća prihvatio ideju zajedništva Južnih Slavena i stvaranje jugoslavenske države, te ju je pokušao i politički artikulirati, što je u radnji sintetski prikazano na

temelju izvora i relevantne literature.

Viši znanstveni suradnik s Hrvatskog instituta za povijest Igor Graovac autor je članka *Položaj nacionalnih manjina u Hrvatskoj i Srbiji u 20. stoljeću u dijalozima povjesničara/istoričara, s posebnim osvrtom na teme Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji* (str. 31-47). Naime, u organizaciji Zaklade „Friedrich Naumann“ od 1998. do 2005. svake su godine priređivani znanstveni skupovi „Dijalozi povjesničara/istoričara“, a ista je zaklada u Zagrebu tiskala i 10 zbornika radova s tih skupova (2000.-2008.). Na ovim su skupovima ponajviše sudjelovali ugledni povjesničari iz Srbije i Hrvatske, a među temama koje su elaborirane bile su i nacionalne manjine (2. i 3. skup) te eksplicite i položaj Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj (5., 6. i 7. skup). Od radova koji se izričito bave Hrvatima u Vojvodini, Graovac navodi i obrađuje one Kalmana Kuntića (*Uticaj političkih promena na položaj i nacionalno izjašnjavanje Hrvata – Bunjevaca u Bačkoj tokom 20. veka*, u: *Dijalog povjesničara – istoričara*, 5, Zagreb 2002.) i Roberta Skenderovića (*Gospodarske, kulturne i političke veze bačkih Hrvata tijekom 18. i 19. stoljeća*, u: *Dijalog povjesničara – istoričara*, 5, Zagreb 2002.; zatim *Odnos bunjevačkih političara prema unutar-njem uređenju Austro-Ugarske Monarhije i Kraljevine Jugoslavije – komparativna analiza*, u: *Dijalog povjesničara – istoričara*, 7, Zagreb 2003.; *Blaško Rajić i Hrvatska seljačka stranka – različiti koncepti nacionalnog identiteta bačkih Hrvata*, u: *Dijalog povjesničara – istoričara*, 8, Zagreb 2004.; *Odnos ugarskih Srba prema nacionalnom pokretu bačkih Hrvata tijekom druge polovine 19. stoljeća* u: *Dijalog povjesničara – istoričara*, 9, Zagreb 2005.; i *Uloga jezika u nacionalnim integracijama Hrvata i Srba u ugarskom Podunavlju*, u: *Dijalog povjesničara – istoričara*, 10, Zagreb 2008.).

Voditelj Arhiva Srba u Hrvatskoj dr. sc. Filip Škiljan piše na temu *Djelovanje SKD „Prosvjete“ od 1944. do 1971. godine* (str. 49-60). U njoj se faktografski pozudano prikazuje povijest djelovanja najznačajnije kulturne ustanove hrvatskih Srba od osnutka pa do prestanka njezina djelovanja. Izvanredni profesor na Odsjeku za povijest riječkog Filozofskog fakulteta Vjekoslav Perica autor je članka *Hram Svetog Save u Splitu 20 godina kasnije (1989.-2009.)* (str. 61-71), u kojemu piše o povijesti gradnje pravoslavnog hrama u najvećem dalmatinskome gradu, koja ni do danas nije okončana. Njegova je gradnja, naime, započeta kao „politički projekt“ na početku vladavine Slobodana Miloševića u Srbiji, a lokalne i crkvene vlasti u posljednje tri-četiri godine pokušavaju dovršiti gradnju. Docent na Odsjeku za kulturalne studije istoga fakulteta Vjeran Pavlaković u radnji na engleskom jeziku *From Conflict to Commemoration: Serb-Croat Relations and the Anniversaries of Operation Storm* (str. 73-82) bavi se, iz rakursa narativnih struktura kulture sjećanja, pitanjem, vjerojatno najprijeopornijeg događaja iz suvremene povijesti hrvatsko-srpskih odnosa, vojne akcije Hrvatske vojske „Oluja“ iz kolovoza 1995. i njezinog obilježavanja, to jest proslave. Dinko Gruhonjić, novinar iz Novog Sada, u svojem članku *Izveštavanje listova „Politika“ i „Vjesnik“ o godišnjici operacije Oluja, u avgustu 2009.* (str. 83-88), metodom medijske analize, uspoređuje pisanje ovih dvaju vodećih dnevnih listova u Srbiji i Hrvatskoj o obilježavanju 15 godina od najveće vojne operacije u Domovinskom ratu. Prvi dio zbornika završava se radnjom sociološkinje Ane Dević *Nationalist Hegemony and Its Subversions in the Post-Yugoslav Cinema* (str. 89-96), u kojemu se analizira, prije svega, hrvatska i srpska kinematografija kroz prizmu „nacionalističke hegemonije“ i njihovih (subverziv-

nih) posljedica u postjugoslavenskim društvima.

Drugi dio zbornika *Hrvati u Srbiji – Srbi u Hrvatskoj* otvara članak docentice na Fakultetu za evropske pravno-političke studije iz Srijemske Kamenice Ljubice Đorđević *Pravni položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji* (str. 99-114). Premda nastoji cjelovito prikazati kako normativni okvir manjinskih prava u Srbiji tako i upražnjavanje istih od strane građana hrvatske nacionalnosti, ovaj uradak posjeduje nekoliko strukturnih slabosti. Na primjer, odsustvuje ukaza o Srbiji kao zemlji zakašnjele tranzicije, što je neposredno pridonosilo postojanju kaosa u pravnoj regulaciji položaja nacionalnih manjina; zatim izostaju uvidi o Srbiji kao državi bez razvijenih i konzistentnih manjinskih politika; nijedna riječ nije posvećena politikama financiranja ostvarivanja manjinskih prava, koje su također deficitne u Srbiji; prešućena je činjenica da su Hrvati u Vojvodini bili žrtve etnički motiviranog nasilja; ni na koji način nije spomenuto tzv. bunjevačko pitanje, kao nedvojbeno značajna asimilacijska politika Miloševićeva režima usmjerena prema Hrvatima; izostalo je korištenje relevantnije literature o Hrvatima u Vojvodini – autorica se služila samo s dvama uradcima³; uopće nije tematizirano pitanje ostvarivanja prava na njegovanje vlastite kulture u svoj immanentnoj složenosti. Osim toga, radnja sadrži i brojne faktične netočnosti. Na primjer, broj Hrvata u Vojvodini nije 56.637 kako se navodi, nego 56.546, pri čemu se nigdje ne navodi broj Hrvata u

³ Riječ je samo o uradcima Tomislava Žigmanova: „Hrvati u Vojvodini : primjer postojanja manjinom“, u: *Položaj nacionalnih manjina u Srbiji*, ur. Vojislav Stanovčić, Beograd, 2007; te „Hrvati u Vojvodini danas“, dostupan na: <http://www.zkvh.org.rs/index.php/batina/hrvati-danas/6-hrvati-u-vojvodini-danas> (pristupano, 10. srpnja 2010.).

Srbiji, premda bi se to dalo za očekivati s obzirom na naslov radnje; tvrdnja da „Hrvati zbog ovakve disperzije stanovništva ostvaruju ova – misli se na manjinska, o. a. – prava samo u opštini Subotica i u nekim naseljenim mestima opštine Apatin (Sonta), opštine Sremska Mitrovica (Stara Bingula) i opštine Sombor (Bački Monoštor i Bački Breg)“ (str. 108) uopće nije točna: ona, naime, vrijedi samo za pravo na službenu uporabu hrvatskoga jezika; u dijelu *Pravo na obrazovanje na hrvatskom jeziku i pismu* (str. 109-110) uopće se ne navodi postojanje obrazovanja na hrvatskom u obliku izučavanja predmeta „Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture“ u školama u somborskoj i apatinskoj općini; u dijelu *Pravo na informisanje na hrvatskom jeziku* nije obavljena kategorizacija medija s obzirom na misiju, učestalost izlaženja i način na koji se financira; u dijelu *Pravo na političko udruživanje* (str. 111-112) govori se samo o djelovanju Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, a previđa se postojanje Hrvatsko bunjevačko-šokačke stranke i Demokratske zajednice Hrvata. Očito, ovdje navedeni propusti i netočnosti i više nego iskrivljuju realnu sliku pravnog položaja hrvatske zajednice u Srbiji.

Doktor pravnih znanosti i narodni zastupnik na listi Demokratske stranke u srbijanskoj Narodnoj skupštini Janko P. Veselinović autor je radnje *Položaj, značaj i perspektiva stranaka srpske i hrvatske manjine u Hrvatskoj i Srbiji* (str. 115-124). Premda se i ovdje smjera na cjelovito tematiziranje političkog organiziranja Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj, odmah su uočljive određene neujednačenosti u obradi tema. Prije svega, autoru je neusporedivo bolje poznata povijest političkog djelovanja srpske zajednice u Hrvatskoj nego li hrvatske u Srbiji – naime ovaj dio radnje (str. 115-118) tek s nekoliko rečenica govori o povijesti političkog organiziranja Hrvata u Srbiji, pri čemu se, što je

zanimljivo, poziva samo na jednu, i to posve efemernu, radnju autora koji se ovom temom nikada nije bavio!⁴ Zanimljivo je također da se u ovom, kao ni u bilo kojem drugom, dijelu radnje uopće ne tematizira pitanje uloge srpskih političkih stranaka, prije svega Srpske demokratske stranke, tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj. I u ovoj radnji postoje brojne faktične netočnosti – npr. autor navodi da je Antun Skenderović, visoko pozicionirani dužnosnik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, 1992. godine izborio zastupnički mandat u Narodnoj Skupštini Republike Srbije, što nije točno, budući da su izbori za ovo tijelo bili 1990.!! Navedena, pak, stranka zabilježena je ovdje kao Demokratska stranka Hrvata u Vojvodini (str. 117, podcrtao T. Ž.). U dijelu *Trenutno stanje političke organizovanosti manjinskih stranaka Srba i Hrvata u Hrvatskoj i Srbiji* (str. 118-123) autor također pokazuje bolje poznavanje političkog organiziranja Srba u Hrvatskoj nego li Hrvata u Srbiji, i to prije svega glede činjenica kojima raspolaže, što djeluje, budući da je autor akter srbijanske političke scene, čudnim – prikaz aktualnog stanja faktografski je uvjerljivije i točnije ostvareno glede političkih stranaka hrvatskih Srba. Na primjer, autor uopće ne spominje imena lidera dviju političkih stranaka (Hrvatski narodni savez i Hrvatska srijemska inicijativa, str. 122) a imena dvije navodi posve pogrešno (po njemu, lider Hrvatsko bunjevačko-šokačke stranke je Bela Tonković a ne Blaško Temunović, a Demokratske zajednice Hrvata Đorđa a ne Đorđe Čović!, str.

⁴ Riječ je u uratku srbijanskog povjesničara Saše Markovića „Vojvođanski Bunjevci u Kraljevini SHS u svjetlu srpsko-hrvatskih odnosa“, koji je objavljen u zborniku s I. Međunarodnog znanstvenog skupa u Golubiću *Srpsko-hrvatski odnosi u 20. veku – prošlost i perspektive*, Novi Sad, 2008.

122). S druge strane, budući da u radnji posve izostaje analiza političkih programa svih navedenih stranaka te ukazi o njihovim kako odrednicama tako i konkretnom političkom djelovanju prema većinskom narodu i državi u kojoj žive, cijela se elaboracija čini površnom i manjkavom.

Povjesničar Nebojša Petrović u tekstu *Položaj Hrvata u Vojvodini neposredno nakon Drugog svetskog rata* (str. 125-131) piše o političkom organiziranju među Hrvatima u Vojvodini u kontekstu nastojanja novih vlasti, to jest Komunističke partije Jugoslavije, da ih se uključi u politički život te aktivnostima Katoličke crkve glede istoga, što je rarietna tema u napisima o povijesti Hrvata u Vojvodini. Služeći se arhivskim dokumentima, autor u tekstu ukazuje na podzastupljenost Hrvata u strukturama nove vlasti (Narodni odbori), te političkim organizacijama, prije svega Narodnom frontu i KPJ. To se tumači, s jedne strane, snažnom navezanosću vojvođanskih Hrvata, i onih u Srijemu i onih u Bačkoj, na Hrvatsku seljačku stranku i na Katoličku crkvu, a obje su institucije imale negativni stav spram komunističkog pokreta. S druge strane, njihova politička pasivnost bila je posljedica i netrpeljivosti i šovinizma, što su ga osobito provodili Mjesni narodni odbori iz kolonističkih naselja. Na koncu, autor spominje i činjenicu „straha od osvete“ za zločine koje su počinile ustaše, koji je postajao kod srijemskih Hrvata. Plansko djelovanje komunističkih vlasti da se Hrvati u Vojvodini uključe u politički život nije dalo rezultata ni kroz djelovanje novoosnovane Hrvatske republikanske seljačke stranke, budući da su se tomu protivili predratni prvaci HSS i najveći dio hrvatskog klera u Katoličkoj crkvi, koji su HRSS držali za „priljepak“ KPJ. Rezultati nastojanja novih vlasti na planu integracije Hrvata u Vojvodini u politički život,

zaključuje autor, su izostali, što znači da je i dalje na djelu bila njihova politička izoliranost i još veća navezanost na Katoličku crkvu.

Davor Pauković iz zagrebačkoga Centra za politološka istraživanja u članku na temu *Politička tranzicija i Srbi u Hrvatskoj* osvjetljava ulogu koju je imala srpska manjinska zajednica u političkoj tranziciji u Hrvatskoj, i to u rasponu od stvaranja hrvatskog nacionalnog pokreta kao odgovora na srpski, preko političkog organiziranja srpske zajednice i utjecaja na rezultate izbora, pa do rata koji je zaustavio demokratsku konsolidaciju u Hrvatskoj. Drugim riječima, autor prikazuje povijest odnosa hrvatskih Srba od konca 80-ih godina XX. stoljeća prema političkoj tranziciji i demokratizaciji hrvatskoga društva. Sanja Ristić autorica je posljednjeg uratka u zborniku, koji ima naslov *Srpsko-hrvatski odnosi u gimnazijskim udžbenicima u Srbiji* (str. 141-148). Istina, autorica je analizirala samo tri gimnazijska udžbenika i to ona koja su objavljena nakon 2000. godine.⁵ Nakon provedene analize o mjestima i načinu interpretacije hrvatsko-srpskih odnosa, autorica je zaključila sljedeće: „Iako udžbenici prate istoriju sa nacionalnog stanovišta, gde su u žiži interesovanja Srbi i Srbija, kada se pogleda presek iznetih događaja i ličnosti prikazanih u srpskim gimnazijskim

⁵ Smilja Marjanović-Dušanić, Marko Šujica, *Historija za II razred gimnazije opšteg i društveno-jezičnog smera*; Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2002; Radoš Ljušić, *Istorija za III razred gimnazije opšteg i društveno-jezičnog smera*; Zavod za udžbenike, Beograd, 2007; Kosta Nikolić, Nikola Žutić, Momčilo Pavlović, Zorica Špadijer, *Historija za III razred gimnazije prirodno-matematičkog smera i IV razred opšteg i društveno-jezičnog smera*; Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2005.

udžbenicima može se reći da učenik dobija sliku razvoja srpsko-hrvatskih odnosa koja nije celovita. Razlog tome je u praćenju samo političkih odnosa. (...) Može se reći da u sva tri udžbenika nema prejakih reči i da se izbegavaju vrednostni sudovi tako da se stiče utisak da se autori distanciraju i da su vrlo oprezni jer ne žele da šalju političke poruke“ (str. 147-8).

U dosadašnjim je diskursima i raspravama o hrvatsko-srpskim odnosima snažna prevaga, bilo po pitanju učestalosti ili obima, bila na strani srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj, to jest, gotovo je posve izostajala u tematiziranju ukupnih hrvatsko-srpskih odnosa elaboracija hrvatskoga segmenta u Srbiji, a ukoliko ju je i bilo, što je slučaj i s ovim zbornikom, tada njezino autorstvo najčešće nije vezano uz Hrvate o kojima je riječ. To onda uvjetuje ne samo postojanje i dominaciju napisa bez unutarnjih perspektiva, nego znade dovoditi i do necjelovitoga zahvaćanja teme o kojoj se piše te stanovitih površnosti. Naznačene pravilnosti krijepeći snaži i sadržaj zbornika što smo ga prikazali. Pa ipak, valja reći kako takvo stanje nije posljedica činjenice toga što među Hrvatima u Srbiji nema tko ili što za reći u kontekstu navedenih tema. Razlog tomu prije vidimo u domeni strukturnih slabosti i nejednakosti: u diobama moći koji generiraju ovakve procese, događaje i diskurse oni su jednostavno ili previđeni ili isključeni, a, s druge strane, nedostaje im dovoljno institucionalnih kapaciteta za uključivanje u postojeće procese tematiziranja hrvatsko-srpskih odnosa kao i doznačivanje vlastitih naracija u njima, na čemu bi sve trebalo ozbiljnije i sustavnije poraditi.

Tomislav Žigmanov

Ilija Žarković, *Zaboravljeni rječnik – govor golubinačkog kraja*. Subotica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2009., 122 str.

U srednjojužnoslavenskoj dijalektologiji opisi mjesnih govora tradicionalno se temelje na dvama načelima. Prvo se tiče fonološkoga i gramatičkoga ustroja i nalaže da se na temelju karakterističnih obilježja mjesni govor svrsta u neki od tipskih dijalekata. Međudijalektnim dodirnim pojavama kao takvima posvećuje se pritom malo pozornosti te im se u pravilu pristupa kao balastnim naslagama ispod kojih se u prvom redu mora razotkriti prvotno podrijetlo danoga govora. Drugo se načelo tiče leksika i nalaže da se ustanovi iz kojih su sve stranih jezika u dani govor posuđivani pojedini slojevi rječničkoga fonda. Ni jedno od tih načela iz gledišta opće dijalektologije nije samorazumljivo, no mnogi naraštaji bosanista, kroatista i serbista odgojeni su u njihovu duhu i uzimaju ih zdravo za gotovo.

I sâm sam *Zaboravljeni rječnik* Ilije Žarkovića otvorio s takvim očekivanjima te sam u prvi mah bio razočaran. Očekivao sam, primjerice, da će u njemu biti riječi o tragovima staroškavskih naglasaka pa me je dosljedan novoškavski naglasni sustav pomalo zatekao. (I dalje sumnjam da je on tako savršeno dosljedan. Navode me na to za novoškavštinu neobični primjeri *šíc, nonó, štá*, koje sâm autor navodi u predgovoru. Jesu li to zaista slučajne izolirane anomalije ili je možda riječ o tragovima nekadašnjega zavirutoga naglasaka?) Nadao sam se ujedno da će više prostora biti posvećeno očuvanim ikavizmima, iako ih, istini za volju, autor na jednome mjestu spominje, a i sâm je taj spomen zapravo zlata vrijedan. (Uz primjere kao što su *sijati, sikira, prije, grijota*, navodi tako i *pocrvenio i posedio*, u kojima je *i* u